

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY

Prof. zw. dr hab. Ewa Komorowska
Instytut Filologii Słowiańskiej
Wydział Filologiczny
Uniwersytet Szczeciński

Szczecin, 23.11.2025

RECENZJA MONOGRAFII DOKTORSKIEJ
MGR. DMYTRA KLYMENKI PT. „MITYCZNO-MAGICZNA
KONCEPTUALIZACJA WYOBRAŻEŃ O PTAKU I JEJ WERBALIZACJA
W ROSYJSKICH I CZESKICH POWIEDZENIACH FOLKLORYSTYCZNYCH”,
KIELCE 2025, SS. 416

Rozprawa doktorska pt. „Mityczno-magiczna konceptualizacja wyobrażeń o ptaku i jej werbalizacja w rosyjskich i czeskich powiedzeniach folklorystycznych”, została przygotowana w dziedzinie językoznawstwo w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach przez mgr. Dmytra Klymenki pod opieką naukową dr. hab. Olega Leszczaka, prof. UJK.

Rozprawa doktorska mgr. Dmytra Klymenki wpisuje się swym zakresem tematycznym w szeroko prowadzone badania nad folklorem, do których Autor dodaje swoją bogatą językowo-kulturową cegiełkę.

Prezentowana monografia ma bardzo przejrzystą strukturę, którą tworzy wstęp, dwa wprowadzające w zagadnienie rozdziały teoretyczne, trzy rozdziały analityczne, zakończenie w formie analitycznego podsumowania, spis rysunków i tabel, spis źródeł materiału badawczego, bibliografia oraz trzy streszczenia w języku polskim, rosyjskim i angielskim.

Już pierwsze spojrzenie na całość pracy, która liczy 416 stron, wskazuje na wnikliwy, wielokierunkowy opis zagadnienia, co – oczywiście – definiuje pasję naukową doktorantka prowadzonego przez wybitnego lingwistę profesora Olega Leszczaka.

We wstępie autor przedstawia problematykę rozprawy i podstawowy obiekt analizy, jakim są „чешские и русские фольклорные изречения с концептуальным компонентом «представление о птице»”/”czeskie i rosyjskie powiedzenia folklorystyczne z komponentem konceptualnym „wyobrażenie o ptaku””. Natomiast przedmiotem badań w rozprawie – jak stwierdza doktorant – są koncepcyjne i dyskursywne uwarunkowania wykorzystania różnych koncepcji ptaków w poszczególnych typach gatunkowych powiedzeń folklorystycznych z uwzględnieniem pragmatycznych funkcji tych pierwszych i zróżnicowania gatunkowego tych drugich. Autor zgromadził bogaty materiał badawczy, który składa się z 860 przykładów rosyjskich i czeskich powiedzeń folklorystycznych. We wstępie doktorant podaje różne polskie i czeskie źródła tekstowe i leksykograficzne, z których ekscerpowano korpus badawczy. Stwierdzam, że liczba tych źródeł jest w pełni wystarczająca do analizy badawczej. Dmytro Klymenko określa, iż punktem wyjścia przyjętej w niniejszym badaniu metodologii jest antropocentryzm ontologiczny, czyli stanowisko, zgodnie z którym każdy obiekt postrzegany jest przez pryzmat ludzkiej świadomości i w ramach ludzkiej działalności. Drugim elementem przyjętej metodologii jest relacjonizm ontologiczny, czyli pojmowanie wszystkich zidentyfikowanych i badanych obiektów jako różnorodnych relacji. W tym sensie relacjonizm przeciwstawia się zarówno substancjalizmowi metodologicznemu, jak i procesualizmowi. W ujęciu relacyjnym folklor postrzegany jest zatem – jak pisze doktorant – jako zbiór heterogenicznych relacji w obrębie gatunku ludzkiego, doświadczenia społeczno-kulturowego i indywidualnego. Biorąc pod uwagę przyjęte podejścia metodologiczne autor uwzględniać będzie w analizie: funkcjonalizm (rozpatrywanie wszystkich obiektów w pełnym zakresie ich relacji z innymi obiektami w badanym obszarze; obiekt-obiekt i pragmatyzm (rozpatrywanie wszystkich obiektów w hierarchii ich wartościowania przez podmiot danej aktywności; podmiot-przedmiot).

Pierwszy rozdział zatytułowany został «Обыденно-мифологическая и мифомагическая картина мира как основа фольклорного дискурса» / ‘Codziennie-mitologiczny i mitomagiczny obraz świata jako podstawa folklorystycznego dyskursu’. Rozdział ten o charakterze teoretycznym, wprowadzającym w zagadnienie, poświęcony jest ustaleniu funkcjonalnej i pragmatycznej istoty myślenia w ogóle, a w szczególności myślenia mitomagicznego. W rozdziale analizowane są koncepcje mitu i idei magicznych, a także identyfikowane są cechy dyskursu mitomagicznego.

Rozdział drugi – «Фольклор как дискурсивная деятельность и средство знаковой реализации обыденно-мифологического и мифомагического мышления»/ ‘Folklor jako aktywność dyskursywna i środek symbolicznej realizacji myślenia potoczno-mitologicznego i

mitomagicznego' stanowi przegląd definicji folkloru w różnych ujęciach językowo-kulturowych. Ponadto doktorant pokazuje rozumienie folkloru jako działalności dyskursywnej, wprowadzając rozróżnienie na koncepcję „żywego” folkloru i konstruktów folklorystycznych.

W rozdziale trzecim – praktycznym – pt. «Фольклорные изречения как объект лингвосомиотического исследования» / 'Powieść ludowa jako przedmiot badań lingwistycznych' autor przedstawia różne podejścia epistemologiczne (tematyczne, holistyczne, archetypowe i funkcjonalne) do typologii gatunków folklorystycznych. Ponadto doktorant proponuje własną typologię komunikacyjnych gatunków folklorystycznych oraz typologię samych powiedzeń folklorystycznych. Rozdział merytoryczny i materiałowy. Bardzo ciekawy.

W czwartym rozdziale – «Мифомagическая концептуализация представления о птице в чешском и русском фольклоре» / 'Mitomagiczna koncepcja ptaka w folklorze czeskim i rosyjskim' o charakterze analitycznym oprócz ogólnych informacji o wizerunku ptaków w mitologii i folklorze, zawarte są również informacje analityczne dotyczące konceptualizacji poznawczej i kulturowej odpowiedniego „flejmingu”. Ponadto, w rozdziale pokazano analizę konceptualną przedstawień ptaków w czeskim i rosyjskim folklorze o charakterze utylitarnym, społeczno-etycznym, a także mitomagicznym. Rozdział merytoryczny i materiałowy. Bardzo ciekawy.

W kolejnym piątym rozdziale o charakterze analitycznym («Дискурсивно-прагматический анализ чешских и русских фольклорных изречений о птицах» / 'Analiza dyskursywno-pragmatyczna czeskich i rosyjskich powiedzeń folklorystycznych o ptakach') doktorant przeprowadza wnikliwą pragmatyczno-dyskursywną analizę przysłów folklorystycznych z komponentem „konceptu ptaka” w podziale na obszary i typy gatunkowe. Rozdział merytoryczny i materiałowy. Bardzo ciekawy.

Wnioski analityczne rozprawy przygotowane zostały bardzo starannie, merytorycznie i egzemplifikowane tabelami. Autor rozprawy dla potrzeb typologii powiedzeń folklorystycznych z koncepcją „ptak” wykorzystał 587 jednostek (362 czeskie i 225 rosyjskich). Przeprowadzono trzy rodzaje analizy konceptualno-dyskursywnej: analizę korelacji między wyobrażeniami o ptakach a ich konceptualizacjami w poszczególnych typach gatunkowych FI, analizę funkcji aktantów pojęć o ptakach w poszczególnych typach gatunkowych FI oraz analizę korelacji między strukturami poznawczo-semantycznymi a poszczególnymi typami gatunkowymi FI z pojęciami o ptakach. Folklor został zdefiniowany jako działalność semiotyczna, a badany obszar – folklor werbalny – jako dyskurs. W ramach folkloru werbalnego wyróżniono i porównano folklor komunikacyjny z folklorem

ekspresywnym i rytualnym. Autor podsumowuje przeprowadzone badania, zaznaczając w nich różnice w konceptualizacji czeskich i polskich powiedzeń frazeologicznych. Zaletą podsumowania jest wysoka merytoryczność, egzemplifikacja i umiejętność budowania wniosków końcowych.

Zaletą przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej jest szerokie ujęcie zagadnienia, szczegółowe przedstawienie materiału badawczego, obiektu badań oraz przyjętych podstaw metodologicznych. Autor w sposób logiczny i merytoryczny analizuje przedmiot swojego opisu. Doktorant wykazuje się umiejętnościami w zakresie gromadzenia materiału badawczego, przeprowadzenia podziałów w obrębie korpusu badawczego oraz zdolności interpretacyjnych zarówno od strony językowej, konceptualnej, jak i kulturowej. Na podkreślenie zasługują wprowadzone przez autora podsumowania po każdym rozdziale, które z jednej strony stanowią kompilację wniosków z omawianej części pracy, z drugiej zaś strony wskazują na umiejętność selekcjonowania materiału i stawiania samodzielnych wniosków przez doktoranta. Doktorant nie tylko stawia samodzielne wnioski, ale również pokazuje swoje umiejętności myślenia analitycznego i krytycznego, czemu dał wyraz, między innymi, w punkcie 2.1.6. Krytyczne komentarze (s. 88-95).

Praca jest wysoce merytorycznym dziełem na temat folkloru, ze szczególnym uwzględnieniem analizy powiedzeń folklorystycznych z konotacjami ptaka. Praca ma charakter konfrontatywny polsko-czeski.

Rozprawę cechuje również poprawny, lingwistyczny język rosyjski i piękna strona techniczna tekstu. Toteż by nie zakłócić tej harmonii proponuję, by przy składaniu pracy do druku, autor dopilnował stronę techniczną spisu treści (tytuły rozdziałów czy podrozdziałów nie mogą zachodzić na miejsca przeznaczone do numeracji stron). Trzeba też popatrzeć na tekst pod kątem drobnych literówek, np. spis treści, „итоги раздела i”. Ale to są drobiazgi, które w żaden sposób nie obniżają wartości rozprawy. Należałoby jeszcze uściślić podliczenia przykładów analizy, gdyż we wstępie jest mowa o 860 przykładach rosyjskich i czeskich powiedzeń folklorystycznych, które podlegały analizie, a w podsumowaniu podawana jest liczba 587 jednostek. Jest to najprawdopodobniej jakieś tylko drobne przeoczenie czy literówka, bo przy tak bogatym i różnorodnym materiale jeden przykład może być przecież interpretowany kilkakrotnie.

Biorąc pod uwagę istotność problematyki przedstawionej w rozprawie doktorskiej, wielokierunkowy opis zagadnienia, szeroki materiał badawczy stwierdzam, że przedstawiona

do recenzji rozprawa doktorska **mgr. Dmytra Klymenki nad wyraz** spełnia wymogi określone w art. 187 Ustawy "Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce" z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U. 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) i w związku z tym wnoszę o dopuszczenie **mgr. Dmytra Klymenki** do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia Doktora Nauk Humanistycznych w zakresie językoznawstwa. Ponadto proponuję wyróżnienie rozprawy i skierowanie jej do druku.

Ewa Komonowska